

תוכן עניינים

2.....	מבוא	.1
3.....	מושגי יסוד	.2
3.....	עיגון האישה - "עיגונא דעיתתא"	.2.1
4.....	"גט או ספר כריתות"	.2.2
4.....	"מעוכבת גט"	.2.3
4.....	"גט מעושה"	.2.4
5.....	מימדי תופעת העגינות ומסורבות הגט	.3
7.....	אמצעי הכפייה	.4
9.....	פיצוי נזיקי למסורבי גט	.5
9.....	עילת תביעה נולדה	.5.1
10.....	הרחבת ההלכה	.5.2
11.....	תגובות מן התקשורת והאקדמיה	.5.3
14.....	התייחסות בתי הדין הרבניים לתביעות נזיקיות של מסורבות גט	.6
14.....	הצגת הפסיקה	.6.1
17.....	ניתוח ראשוני של עמדת בתי הדין הרבניים	.6.2
18.....	התמונה המלאה	.6.3
18.....	הקושי	.6.3.1
18.....	ניסיון ליישוב הקושי	.6.3.2
20.....	מסקנות והרהורים	.7
20.....	סיכום	.7.1
20.....	מסקנות והרהורים	.7.2
21.....	סוף דבר	.8

1. מבוא

המעמד האישי במדינת ישראל מוסדר בחקיקה ענפה ורחבה אשר מטרתה להסדיר את מצבו ומעמדו האזרחי והמשפחתי של האדם בישראל. בין היתר, מוסדרים במסגרת זו נושאים רבים ומגוונים לרבות נישואין וקידושין, גירושין, משמורת ילדים, מזונות, חלוקת רכוש בין בני זוג, אמהות ו/או אבהות, נישואין אזרחיים, אימוץ, צוואות וירושות, סכסוכים במשפחה ועוד כהנה וכהנה נושאים הנוגעים לחיי הפרט.

ייחודה של מערכת דיני משפחה זו נעוצה בכך שהיא כוללת מערכת דתית ומערכת אזרחית הפועלות במקביל, זאת כתוצאה מן העובדה שהיא נשלטת ע"י עיקרון הדין האישי.

מערכת המשפט הדתית כוללת את **בתי הדין הרבניים** היונקים את סמכותם בעיקר מכוח חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953¹ בעוד מערכת המשפט האזרחית כוללת את **בתי המשפט לענייני משפחה** אשר הינם למעשה בתי משפט השלום, היושבים בבתי משפט לענייני משפחה על פי חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995². ההפרדה הנ"ל הינה תולדה של המצב שהיה קיים בתקופת האימפריה העותומנית ואשר אומצה לאחר מכן תחת שיטת המשפט המנדטורית. מדינת ישראל הינה בין היחידות בעולם בה מונהג עיקרון הדין האישי (לצד הפיליפינים, פקיסטון, הודו ומצרים אם כי באופן חלקי)³.

החוקים העיקריים החולשים על מוסדות השיפוט הנ"ל ומסדירים את תחום סמכויותיהם ומערכת היחסים בין המוסדות השונים רבים וביניהם ניתן למצוא את חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953⁴, (להלן: "**חוק השיפוט**"), חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), תשנ"ה-1995⁵ (להלן: "**חוק הסנקציות**"), חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995⁶, חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959⁷, חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים וסמכות בין-לאומית), תשכ"ט-1969⁸, חוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), תשט"ז-1956⁹ ועוד חוקים נוספים אשר קצרה היריעה מלצטטם במעמד זה.

בתי המשפט לענייני משפחה דנים בענייני מעמד אישי וזכויות וחובות הנובעים מן המעמד האישי לפיכך בסמכותם לתת פתרון כולל לבעיות המתעוררות בעת סכסוך משפחתי כגון נושאים כלכליים, הסדרי גירושין, ראייה ועוד. "סכסוך משפחתי" מתייחס לבני משפחה מדרגה ראשונה (כולל בני זוג לשעבר) ולעיתים אף מדרגה שניה.

לצידם, עוסקים בתי הדין הרבניים בענייני נישואין וגירושין מאחר וכלשונו של סעיף 1 לחוק השיפוט "ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אזרחי המדינה או תושביה יהיו בשיפוטם היחודי של בתי

¹ ח"א 134

² ח"א 1507

³ ר' בעניין זה ד"ר רות הלפרין-קדרי "**מבוא לנושא השיפוט והמשפט בתחום דיני המשפחה בישראל**"

demo.ort.org.il/clickit2/files/forums/359654676/120868659.do

⁴ ר' ה"ש 1

⁵ ח"א 1507

⁶ ח"א 1537

⁷ ח"א 276

⁸ ח"א 573

⁹ ח"א 200

דין רבניים¹⁰. מאחר וסעיף 2 לחוק זה קובע כי "נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל על פי דין תורה"¹¹ הרי שזהו הדין לפיו מכריעים דיניי בתי הדין הרבניים בסכסוכים המובאים לפתחם.

כמו כן, סעיף 3 לחוק השיפוט מקנה לבית הדין הרבני סמכות ייחודית לדון גם "בכל עניין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג" במקרה ו-"הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האישה".

מכל האמור לעיל עד כה עולה שבית הדין הרבני בעל סמכות ייחודית לדון בתביעות גירושין של בני זוג יהודים בהן הוא מכריע על פי דין תורה, לפי ההלכה והמשפט העברי ובהתאם לסדרי דין ודיני ראיות ייחודיים תוך התעלמות מכללי המשפט הבינלאומי הפרטי. כתוצאה מכך קיימים הבדלים מהותיים בין פסיקת בתי המשפט לענייני משפחה לבין פסיקת בתי הדין הרבניים.

מטבע הדברים, המפגש בין רצונותיו וצרכיו של היחיד עם המוסדות האמוניים על אכיפת דיני המשפחה – במיוחד בתי הדין הרבניים – מעורר סוגיות סבוכות הקושרות נורמות חילוניות עם תפיסות לאומיות ודתיות.

לפיכך, בבואנו להציג את נושא התביעות הנזיקיות בגין סרבנות גט ולבחון את שאלת התייחסות בתי הדין הרבניים לנושא אחריות סרבני גט בנזיקין, הכרחי לבחון ולהבין תחילה מספר מושגי יסוד.

2. מושגי יסוד

בטרם נבוא לדון בסוגית אחריות סרבני גט, עלינו תחילה להתייחס למספר מושגי יסוד בסיסיים בין אם מדובר במושגים הלכתיים ובין אם מדובר במושגים הלכותיים מדיני המשפחה המבוססים כזכור, על דין תורה וההלכה.

2.1. עיגון האישה - "עיגונא דעיתתא"

שורש המילה "עיגון/ עגונה" הוא "עגן" שפירושו אישה שננטשה ע"י בעלה (או יבמה) והיא מנועה מלהינשא לאיש אחר, כמו עוגן העוצר אנייה מלהפליג¹².

דוגמאות למצב זה מובאים במקרים של "בעל שהלך למדינת הים" משנה, כתובות י"ג, ב) והותיר את אשתו, בעל ש"נפל למים שאין להם סוף" (יבמות קב"א: א) כלומר אשה שבעלה נעלם ולא ידוע עם חי או אם מת הוא או בעל חולה נפש (משנה יבמות יד: א).

יודגש שגם קיים מצב של "עיגונא דגברא" - גבר עגון שאשתו חולת נפש, נעלמה או נסעה לחו"ל

¹⁰ ר' ה"ש 2, סעיף 1

¹¹ שם, סעיף 3

¹² מרדכי פרישטיק, "היקף תופעת העגינות ועיכוב הנישואין בישראל", חברה ורווחה יא 3 (תשנ"א) 304-315